

Astylospongia inciso-lobata Roemer, 1860

Afleiding van de naam

a stylo: zonder steel

spongia: spons

inciso-lobata (Lat.): ingesneden en in lobben verdeeld

Vorm

Astylospongia inciso-lobata is een vrij kleine, min of meer kogelronde spons.

Aan de bovenkant bevindt zich een relatief groot, maar ondiep, komvormig osculum, met daarin een krans van grote uitstroomopeningen.

Op de zijwand van de spons komen 8 tot 12 diepe, meridionale insnijdingen voor, die het oppervlak in evenveel bolle segmenten of lobben verdelen. De onderkant van de spons vertoont een grillig patroon van vertakte groefjes, die zich verenigen tot de genoemde diepe insnijdingen. Deze lopen over de zijanten naar boven, tot over de rand van het osculum, om elkaar in het centrum te ontmoeten. Soms is in het centrum van het osculum een klein karakteristiek knopje zichtbaar op het punt, waar de spits uitlopende lobben samenkomen.

Kanaalsysteem

Het kanaalsysteem komt overeen met dat van *Astylospongia praemorsa*. Het bestaat uit rechte, radiaire instroomkanalen en krachtige, meridionale uitstroomkanalen. Op de lobben bevinden zich talrijke, willekeurig geplaatste instroomopeningen. De grote uitstroomkanalen monden in een krans in het ondiepe osculum uit.

Skelet

Het skelet is opgebouwd uit sferoclonen en is identiek aan dat van *Astylospongia praemorsa*.

Vergelijkbare soorten

Astylospongia inciso-lobata vertoont overeenkomsten met *Astylospongia praemorsa*. Het osculum is minder diep en vertoont minder uitstroomopeningen dan bij *Astylospongia praemorsa*. Bovendien is *A. praemorsa* over het algemeen bolvormig, met een aantal slingerende groeven over het oppervlak, terwijl het oppervlak van *A. inciso-lobata* verdeeld is in een aantal vrij rechte, geprononceerde insnijdingen en convexe tussenliggende lobben. Deze verschillen blijven ook bestaan bij kleine, hetzij juveniele, hetzij sterk afgesleten exemplaren van *A. praemorsa*.

A. inciso-lobata lijkt ook op *Caryospongia diadema*. Het oppervlak van *C. diadema* heeft vergelijkbare insnijdingen en tussenliggende, bolle segmenten, maar heeft geen osculum. Het systeem van uitstroomkanalen is bij *C. diadema* recht-radiair in

het onderste deel en gebogen-centrifugaal in het bovenste deel van de spons.

Dat van *A. inciso-lobata* bestaat uit gebogen, meridionaal-concentrische kanalen, lijkend op de structuur van een ui.

Verdieping

Astylospongia inciso-lobata is door Roemer in 1860 beschreven uit West-Tennessee. Een jaar later beschreef hij een verwante spons 'ter grootte van een appel' (!) uit Sadewitz⁹⁷.

De zaak wordt gecompliceerd, doordat Rauff een Amerikaanse spons beschreef en afbeeldde, die hij *Caryomanon inciso-lobatum* (Roemer, 1860) noemde. Ook in de synoniemenlijst citeert hij Roemers *Astylospongia inciso-lobata*. Maar de spons die Rauff afbeeldt op Tafel XIV, Fig. 7 en 8, heeft geen osculum, wel slingerende, onregelmatige groeven over de zijden en bezit het radiaire kanaalsysteem van het genus *Caryospongia*. Kortom: Rauff beeldt een spons af die geheel afwijkt van de spons die Roemer voor ogen had. Bovendien zouden, volgens Rauff, de afbeeldingen van Roemers *Astylospongia inciso-lobata* niet geheel waarheidsgetrouw zijn weergegeven ('De lobben zijn nooit zo regelmatig als door Roemer wordt weergegeven')⁹⁸. De ruim 20 Twents-Duitse exemplaren, evenals de herkende exemplaren van Gotland en Sylt, lijken niet op de door Rauff getekende spons. Wel komen ze overeen met de afbeeldingen van Roemer, zelfs wanneer die niet geheel waarheidsgetrouw zouden zijn getekend. Naar onze mening is de Amerikaanse *Caryomanon inciso-lobatum* Rauff, 1893 dan ook een andere sponzensoort dan de *Astylospongia inciso-lobata* Roemer, 1860.

Zusammenfassung

Astylospongia inciso-lobata ist eine ziemlich kleine, kugelige Spongie, auf deren Scheitel ein flaches Osculum liegt, in dem ein Kranz von grossen Ausströmungskanälen mündet. Die Seitenflächen der Spongie sind von ziemlich geraden, tiefen Furchen zerteilt. Die Furchen werden an der Oberseite tiefer und enden in das Osculum. Die zwischen den Furchen entstandenen Loben verschmälern sich an der Oberseite und ihre spitzen Enden vereinigen sich nahezu im Osculum. Im Zentrum des Osculums befindet sich eine kleine Spitze, die aber bei vielen Exemplaren durch Abrollung verschwunden ist. Um dieses Zentrum herum liegt ein Kranz aus grossen Ausströmungskanälen. Der Bau von Kanalsystem und Skelet ist wie bei *A. praemorsa*. Die Unterschiede zu *A. praemorsa* sind

a. die geringe Anzahl der geraden, sehr breiten Ausströmungskanäle;
b. die lobenartige Zerteilung der Seitenoberfläche und

c. das andersartig gebildete Osculum. Juvenile Exemplare von *A. praemorsa* zeigen diese Merkmale nicht.

A. inciso-lobata sieht *Caryospongia diadema* dadurch ähnlich, dass die Seitenlobenartig zerteilt sind. Bei *C. diadema* sind die Loben stärker gewölbt. Die Furchen sind unregelmässiger und schneiden sich oft mit Seitengruben in die Loben ein.

C. diadema hat kein Osculum.

Das Kanalsystem von *C. diadema* ist radiär-centrifugal. Bei *A. inciso-lobata* sind die Furchen halboffene Ausströmungskanäle.

A. inciso-lobata ist in dieser Arbeit im Sinne und entsprechend der Abbildung von Roemer 1860 aufzufassen und nicht so wie Rauff seine amerikanische *Caryomanon inciso-lobatum* beschrieben und abgebildet hat.

Plaat 25. *Astylospongia inciso-lobata*

- 1 a-c: Kloosterhaar. Coll. Van der Vlekkert; x 3.
- 2: Westerhaar. Coll. Eggink; x 2.
- 3: Wilsum. Coll. Anninga; nr. Wil 86-21; x 1,5.
- 4: Wilsum. Coll. Koops; nr. W 84; x 2.
- 5: Westerhaar. Coll. Van der Vlekkert; x 2.
- 6: Wilsum. Coll. Anninga; nr. 232; x 2.

1a

1b

1c

2

3

4

5

6